

FÓRUM ARCHIVÁROV

Roč. IX č. 5

Máj 1998

Štátny okresný archív Žiar nad Hronom so sídlom v Kremnici

Štátny okresný archív /ďalej ŠOKA/, ktorého jadro tvorí Archív mesta Kremnice má bohatú tradíciu. Dejiny archívu začínajú 17. 11. 1328, kedy kráľ Karol Róbert z rodu Anjou udelil osade „Cremnichbani“ mestské privilégia. Od roku 1405 Kremnica stála na čele Zväzu 7 stredoslovenských banských miest, ku ktorým okrem Kremnice patrili mestá: Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Nová Baňa, Pukanec, Ľubietová a neskôr i Banská Belá, ako hlavné, kráľovské, slobodné, banské mesto. Teda archív mesta Kremnice je i archívom 7 stredoslovenských banských miest. Úspešné baníctvo, centrum finančnej komory, kolonizácia banských osád v kremnickom okolí, ako i vzťah k stredoslovenským banským mestám, podnietili bohatú agendu kremnickej mestskej kancelárie od prvopočiatkov. K pôvodnému privilégiju pribúdajú ďalšie

výsadné listiny, ako i písomnosti kremnickej mestskej kancelárie vydávané v mene komorského grófa, richtára a prisažných a pod.

Neskôr pribúdajú mestské knihy a to hospodárske a účtovné a mestská kniha - Stadtbuch /liber civitatis/. Zo zápisu v nej z 1.5.1430 /str.15-19/ sa dozvedáme o početných knihách a registroch, v ktorých sú zapisované rozličné spory, sentencie, artikuly i signatúry. V 15. st. pribúdajú k písomnej agende i protocolum curialae - zápisnice mestskej rady, ktoré sú pravidelne vedené od r. 1490. V 2. pol. 16. st. môžeme už hovoriť o vyvinutej mestskej registratúre.

Historické pramene uložené v našom archíve dokumentujú hospodárske a sociálne dejiny, ale i spoločenský a kultúrny vývoj Kremnice a regiónu vo všetkých jeho odvetviach, hlavne v oblasti školstva, sochárstva, medailérstva,

numizmatiky, sfragistiky, ďalej architektúry, písomníctva i hudby. Vo vzácne bohatom kremnickom archíve sú uložené písomnosti od r.1260 v origináli a od r.1254 v odpisoch. Samostatnú skupinu tvoria vzácne zlomky kódexov - neumy z 12. - 13. st.

Významovo možno archív zaradiť k archívom stredoeurópskeho významu. Dnes ochraňuje písomnosti z územia dvoch okresov /Žiar nad Hronom a Žarnovica/, vrátane regiónu Nová Baňa.

V histórii archívu môžeme sledovať počas stáročí svetlé i tienisté stránky. K tým svetlým rozhodne patria osobnosti pôsobiace v archíve, ktoré zanechali za sebou kus statočnej práce. Už v r.1572 vzniká prvý inventár privilegiálnych listín archívu. Najmä však od pol. 18. st. pracujú v ňom významní archivári ako: A.Haraszlem, D.Blásky, I. Ludvik. Neskôr E.Wagner, až napokon významné veličiny v oblasti archivníctva a historickej vedy - Pavol Križko, Michal Matunák a PhDr. Teodor Lamoš. Bez ich obetavej odbornej práce by kremnický archív nemohol mať dnešné postavenie.

ŠOKA ako jeden z mála archívov mal šťastie na kvalifikované obsadenie postu riaditeľa. Všetci riaditelia, ktorí v archíve pôsobili po predčasnej smrti Dr. Lamoša, až na jednu výnimku mali vysokoškolské vzdelanie. K nim patrili:

Jozef Kupča /od r.1960/, Pavol Červeň /od r.1971/, Rudolf Ritter /od r. 1972/, Zoltán Baláž /od r.1977/ a v roku 1980 sa stal riaditeľom Mikuláš Čelko. Vo funkcii riaditeľa pôsobil do 30.11.1996. V dôsledku vytvorenia nového okresu - Banská Štiavnica /v súvislosti s účinnosťou zákona NR SR č.226/96 Z.z. o novom územno-správnom členení/, odišiel pracovať do svojho stáleho bydliska - do novovytvoreného ŠOKA v Banskej Štiavnici. Od 1.12.1996 bola poverená vedením a od 1.5.1997 menovaná do funkcie riaditeľky ŠOKA Adriana Ezrová, taktiež absolventka FFUK v Bratislave, v odbore archivníctvo.

V priebehu rokov sa v archíve vysriedali desiatky pracovníkov. Poväčšine dali prednosť lepším pracovným i platovým podmienkam. O to vzácnejší sú ľudia, ktorí napriek všetkému zotrvali. Na tomto mieste sa nedá nespomenúť mnohoročná obetavá práca p. Dariny Salátovej, ktorá pracovala v kremnickom archíve nepretržite od r.1967 až do odchodu na dôchodok v r.1995. Patrí jej vďaka a úcta nás všetkých.

V súčasnosti má archív 7 pracovníkov /5 odborných a 2 prevádzkových/. Všetky odborné pracovníčky: Mgr. Adriana Ezrová, Katarína Černajová, Ľubica Handzelová, Dania Vrabcová a Valéria Solčániová

spĺňajú požadovanú kvalifikáciu pre prácu v archíve. Pracovne najmladšia kolegyňa si v súčasnosti dopĺňa kvalifikáciu na Inštitúte pre VS. Kolektív dopĺňajú František a Martina Kašiarovci /správca objektu, upratovačka - doručovateľka/.

Tienistou stránkou archívu, ťahajúcou sa celé stáročia, bolo nevhodné umiestnenie archívu. Pôvodne bol uložený na zámku /dnešný Hradný areál sv. Kataríny/ a neskôr putoval z miesta na miesto, jeho fondy boli umiestnené na viacerých miestach. Samozrejme, že táto situácia materiálu neprospeľa.

Dá sa povedať, že výrazným prelomom v ďalšom vývoji a smerovaní ŠOKA bola realizácia výstavby novej účelovej budovy archívu. Týmto sa vzácny listinný materiál a zbierky dočkali dôstojného stánku svojho uloženia. I keď práce spojené s dosťahovaním materiálu, následným ošetrovaním a dislokáciou boli náročné na fyzickú prácu a čas, možno konštatovať, že týmto sa otvorili možnosti a priestor pre kvalitnejšiu odbornú prácu a zároveň spektrum nových činností, hlavne v oblasti vedecko-výskumnej a kultúrno-osvetovej práce. Nové usporiadanie fondov a zbierok, ako aj ich generálna revízia znovu osvetlila stránky histórie, ktoré driemali v zabudnutí. Vo svetle historického výskumu minulosti mesta Kremnice sa významným javí nález pečate

stredovekého cechu zlatníkov. Tento nález sa stal podnetom k rekonštrukcii histórie vývoja tohto dominantného umeleckého remesla mesta Kremnice, ktoré bolo od svojich prvopočiatkov so zlatom bytostne spojené.

Od roku 1997 sa zahájila nová etapa i v kult.-osvetovej práci archívu. Organizovaním okresných metodických dní pre učiteľov dejepisu v okresoch Žiar nad Hronom a Žarnovica sa otvoril priestor pre vzájomnú spoluprácu pedagógov, historikov a archivárov. Dnes možno konštatovať, že táto myšlienka spolupráce pri podchytení detí a mládeže pre históriu sa stáva tradíciou nášho okresu. Takto možno zhodnotiť i ďalšie nové formy spolupráce, ako je vyučovanie dejepisu priamo v archíve, organizovanie exkurzií žiakov a študentov a pod. V tomto zmysle má význam realizácia stálej expozície k najstarším dejinám mesta Kremnice v interiéroch ŠOKA.

Podľa návštevnosti možno konštatovať, že expozícia sa teší záujmu nielen žiakov a študentov, ale i zahraničných návštevníkov, ktorí k histórii nášho regiónu prístupujú s veľkým záujmom a vážnosťou.

Záujem o históriu, dokumenty a zbierky archívu dokladajú i početné bádateľské návštevy, napr. v r.1997 sa uskutočnilo celkovo 120 predložení

archívneho materiálu pre bádateľské študijné a výskumné účely. Do tejto oblasti možno zaradiť i odbornú pomoc a vedenie študentov zo strany pracovníkov archívu pri vypracovávaní diplomových a seminárnych prác. Pri štúdiu archívneho materiálu získavajú študenti priestor pre samostatný výskum tej-ktorej oblasti z originálnych prameňov. Obzvlášť cenné sú práce vychádzajúce zo štúdia nášho najzácnejšieho stredovekého materiálu - Magistrátu mesta Kremnice. V roku 1997 boli z fondov ŠOKA ukončené 3 diplomové práce a 5 seminárnych prác.

Praktický význam ŠOKA dokumentuje 280 v uplynulom roku vybavených žiadostí podľa potrieb občanov a organizácií. Popri internej odbornej práci nemožno zanedbať ďalšie významné odborné činnosti archívu. V rámci predarchívnej starostlivosti poskytujú odborní pracovníci archívu konzultácie, inštruktáže a uskutočňujú metodické kontroly vo všetkých organizáciách na území okresov Žiar nad

Hronom a Žarnovica. Do tejto oblasti zahrňujeme aj organizovanie odborných seminárov v spolupráci s Akadémiou vzdelávania. Zároveň prebieha schvaľovanie registratúrnych poriadkov a plánov organizácií, skartačné konania a pod.

Práca v archíve je náročná po odbornej i fyzickej stránke. Ved' činnosť archívu zahrňuje široké spektrum rôznorodej práce. Od interných odborných činností, spracovávaní stredovekých i novovekých fondov, cez historický výskum, zabezpečenie bádateľskej i stránkovej agendy, zabezpečovanie úloh predarchívnej starostlivosti, až po kultúrno-osvetovú a publikačnú činnosť. Pri plnení všetkých povinností a zabezpečení úloh /v mnohých prípadoch nad rámec štandardných pracovných úkonov a pracovnej doby/, musí mať archívár na pravom mieste nielen hlavu, ale i srdce. Ináč by ťažko čelil rôznorodým problémom bežného pracovného dňa.

Mgr. A.Ezrová

Z o s v e t a

V dňoch 14. - 16. mája 1998 vo švajčiarskom Berne sa konal summit európskych archívárov. Organizovala ho Medzinárodná rada archívov /ICA/. Zúčastnilo sa ho 65 zástupcov z 30 európskych krajín. Z postkomunistických štátov bolo zastúpené Albánsko, Bulharsko, Chorvátsko, Estónsko, Lotyšsko, Litva, Poľsko, Rusko, Slovinsko, Maďarsko, Juhoslávia a Slovensko. Zasadnutie sa konalo v Berne, ktorý mnohých účastníkov určite očaril svojím historickým centrom.

Európsky summit otvoril Christoph Graf, riaditeľ Švajčiarskeho federálneho archívu v Berne. Vo svojom úvodnom prejave vyzdvihol význam tohto stretnutia pre organizáciu ktorého, ako uviedol, vo Švajčiarsku sú ideálne podmienky. Politická situácia ako aj ekonomika tejto krajiny dovoľujú organizovať takéto medzinárodné podujatia. Miestom konania európskeho summitu bol Bern aj preto, aby sa zahraniční predstavitelia archívov mohli zúčastniť osláv 200. výročia vzniku

Švajčiarskeho federálneho archívu. Po Christophovi Grafovi účastníkov summitu privítal Gilbert Coutaz, predseda Spolku švajčiarskych archívárov a archívárov, ktorý hovoril o význame tejto stavovskej organizácie, ktorá združuje archívárov z celého Švajčiarska bez ohľadu na to, či pracujú vo verejných, či súkromných archívoch. Svoju činnosť zameriava najmä na výchovu, na organizovanie odborných podujatí. Úvodné prejavy ukončil Erik Norberg, generálny riaditeľ ICA/EUR, ktorý hovoril o význame európskej kooperácie na poli archívniectva a o význame stretnutia archívárov z celej Európy.

Odbornú časť európskeho summitu otvoril referát Charlesa Kecskemétiho, tajomníka CIA, ktorý pod názvom Úvod do problematiky predniesol veľmi podnetný referát. Hovoril o rôznych historických aspektoch vývoja európskej spoločnosti, o existencii mnohonárodných štátov, v ktorých národy a národnosti žili počas uplynulých stáročí a vytvorili spoločne

kultúrne hodnoty. Samozrejme po zániku týchto štátov rekonštrukcia jednotlivých historických udalostí je pre archivára mimoriadne náročná práca, keďže dokumenty k jednej udalosti sa nachádzajú v mnohých archívnych fondoch, často v mnohých štátoch. Po druhej svetovej vojne profesia archivára viedla k novému chápaniu integrity európskej kultúry. Mnohé krajiny, ktoré až do otvorenia hraníc nemali možnosť užšie sa hlásiť k tejto spoločnej kultúre, sa dnes intenzívne hlásia k spolupráci. Pre ďalší rozvoj a skúmanie európskej kultúry je nevyhnutné naďalej hľadať nové pole spolupráce pre archivárov. Podľa Ch. Kecskemétiho v najbližšom období by sa mali archivári Európy venovať spracovaniu niekoľkých okruhov tém. Dejiny Rímskej ríše a jej vplyv na európsku kultúru sú prvou problematikou, ktorú by bolo treba spracovať v európskom kontexte. Pozornosť by sa mala venovať aj najstaršej knižnej kultúre, rukopisom, ale aj rozvoju kníhtlačiarň v celej Európe. Migrácia je témou, ktorú referent považuje za veľmi aktuálnu. Túto otázku by bolo treba spracovať na základe archívnych dokumentov. Osobitnú pozornosť by však mali archivári venovať aj dejinám archívov, ktoré až dodnes zostávajú akosi v pozadí.

Príspevok Bekira Kemala Atamana z Archívnej školy a univerzity v Istanbule sa zaoberal tureckými archívmi a ich pramenným bohatstvom. Hovoril o archívnych dokumentoch z čias Tureckej ríše, ktoré sú bohatým zdrojom pre kultúru národov Európy. Na základe bilaterálnych dohôd je možné uskutočniť výmenu archívnych dokumentov, alebo mikrofilmovanie. Upozornil však aj na skutočnosť, že v súčasnosti v Turecku nie všetky dokumenty sú v štátnych archívoch, ale nachádzajú sa roztrúsené v múzeách, ďalších inštitúciách patriacich pod rezort kultúry a mnohé z nich sú aj v súkromnom vlastníctve. Nedostatok archivárov v Turecku a navyše miešanie sa politikov do odbornej činnosti spôsobuje, že referent nepovažuje stav tureckých archívov za uspokojivý a ani zákon nepriniesol očakávané výsledky.

Referát Vladimíra Tyuneeva, riaditeľa Federálneho archívu v Rusku, hovoril o situácii archívov v Rusku po rozpade ZSSR. Dnešný Ruský federálny archív prevzal dokumenty týkajúce sa celého ZSSR, najmä stranické dokumenty, ale aj kinofotodokumenty, čo vlastne spôsobuje v súčasnosti veľký problém pre tento archív, keďže nemá priestory, navyše zastaralá technológia je brzdu progresívnejšieho rozvoja. Hovoril aj

o tom, že v Rusku časť dokumentov dodnes nie je prístupná. Informoval aj o vydávaní viacerých publikácií, najmä edícií prameňov.

Príspevok Reimera Witta, riaditeľa Krajinského archívu Schleswig-Holsteinska, hovoril o osobitnom vývoji tohto archívu v uplynulých stáročiach. Jeho vývoj, keďže patril do záujmovej sféry aj Dánska, aj Pruska, neskôr Nemecka, bol veľmi zložitý. Ideálnym riešením pre takýto archív je medzištátna dohoda, ktorá v prípade tohto archívu aj existuje. Medzi nemeckou a dánskou vládou bola uzavretá zmluva, predmetom ktorej je aj tento archív.

KURZENT
Pred diskusiou v závere prvého rokovacieho dňa bol predložený dokument vypracovaný 22 archívnymi expertami o prístupe k archívnym dokumentom /o možnosti využívania archívnych dokumentov/. Predložený dokument má byť prerokovaný na medzinárodných fórach a koncom tisícročia by ho mali prijať všetky európske krajiny, prostredníctvom podpisov ministrov zahraničných vecí. Dokument je veľmi obsiahly /16 strán/. Obsahuje odporúčanie pre sprístupnenie dokumentov, ktoré nie sú predmetom osobitných právnych ustanovení. Dokument konštatuje, že archívy sú neoddeliteľnou súčasťou kultúrneho dedičstva. Každý demokratický

štát vytvára možnosť prístupu k dokumentom cenným pre svoju históriu.

Žiada sa vytvorenie podmienok pre užšiu spoluprácu pre poznanie komplexnosti dejín, lepším poznaním európskej histórie je možné predchádzať konfliktom. Prístup k archívnym dokumentom, prijatie európskej praxe má veľkú cenu pre demokraciu. Doporučuje zúčastneným štátom prijať legislatívu, ktorá umožní prístup k archívnym dokumentom. Dokument bol prijatý v závere prvého dňa jednohlasne.

Druhý rokovací deň otvoril Silvio Bucher, riaditeľ Štátneho archívu v St. Gallen. Hovoril o medzinárodnej spolupráci švajčiarskych archívárov. Okrem aktívnej činnosti v ICA sa zamerail na predstavenie spolupráce archívov alpských krajín /Švajčiarsko, Nemecko, Rakúsko, Taliansko/. Tieto archívy organizujú pravidelné stretnutia v rámci programu Alpen-region a nedávno vydali aj spoločný inventár, kde sa môžeme dočítať o fondoch archívov zúčastnených krajín /Bayern, Graubünden, Lombardia, Salzburg, Tirol, St.Gallen, Ticino, Trento, Voralberg/. Silvio Bucher hovoril aj o spolupráci švajčiarskych archívárov s archívarmi z iných krajín, medzi ktorými okrem USA a západoeurópskych krajín sú aj štáty strednej a východnej Európy.

Referát Darie Naleczovej, riaditeľky Poľskej archívnej správy, bol venovaný problému výskumu archívnych dokumentov, pochádzajúcich z Poľska do roku 1795. Z nich len malé množstvo je dnes v centrálnom archíve vo Varšave, mnohé dokumenty boli odovzdané do Ruska, či Berlína a tak pre poľských archívárov zmapovanie dokumentov k dejinám Poľska vyžaduje nevyhnutne medzinárodnú spoluprácu. Súčasná technologická možnosť v informačnej sfére dávajú šancu k úspešnému zvládnutiu tejto problematiky.

Peter Pavel Klasinc z Mariboru, z Medzinárodného archívneho inštitútu, hovoril o delimitácii archívnych dokumentov v podmienkach Slovinska. Zaoberal sa prácou komisie pre prípravu delimitácie, ktorá vznikla po prvej svetovej vojne, po zániku Rakúsko-Uhorska. Zmluva o delimitácii dokumentov bola podpísaná v roku 1923, avšak nebola realizovaná a stala sa základom pre ďalšie rokovanie až po druhej svetovej vojne. V súčasnosti slovinské archívy majú úzku spoluprácu s rakúskymi archívmi, ktorá priniesla aj nad rámec úradných delimitácií odovzdanie niektorých archívnych súborov archívnych fondov z Rakúska do Slovinska.

Vystúpenie Jeanna-Marca Commenta z Federálneho archívu v Berne, bolo

zamerané na predstavenie projektu o európskych archívoch na INTERNETE. Ním predložený dokument bol účastníkmi Európskeho summitu aj schválený. V úvode sa konštatuje, že archívy sú súčasťou kultúrneho dedičstva. Pre lepšie poznanie a zviditeľnenie informácií je žiadúce sprístupniť ich aj na INTERNETE. Každý národný archív, alebo archívne riaditeľstvo, prípadne iný archív sa stane tvorcom aktuálnych stránok na INTERNETE. Prvá strana, pojednávajúca o archíve, archívoch bude v angličtine. Každý národný archív /riaditeľstvo, iný archív/ opis na INTERNETE uskutoční podľa normy ISAD. Každý národný archív /riaditeľstvo, iný archív/ podľa možností právnych a iných, bude dávať na INTERNET inventáre fondov a ďalších archívnych pomôcok.

V diskusii k tomuto projektu sa prítomní dohodli, vzhľadom na rôzne postavenie národných archívov v jednotlivých krajinách, že aktuálnu stránku na INTERNETE nebude vytvárať v každom prípade národný archív, ale môže to byť hociktorý iný archív, alebo centrálna inštitúcia, koordinujúca činnosť archívov. Predložený dokument bol účastníkmi summitu jednodhlasne schválený.

Posledným odborným príspevkom bol referát Petra Horsmana, z Nizozemského štátneho archívu. Hovoril o

problémoch elektronických nosičov v archívoch. Ich vývoj bol iný v 70-tych a 80-tych rokoch, a dnes. Charakteristickým znakom v prvej fáze, teda v sedemdesiatych rokoch, bola tvorba mikrofilmov. Pre archívárov zostáva problémom identifikácia a opis týchto dokumentov.

V závere konferencie zástupcovia Medzinárodného archívneho inštitútu v Maribore odovzdali vyznamenanie Christophovi Grafovi, riaditeľovi federálneho archívu v Berne, ako aj Charlesovi Kecskemétimu, tajomníkovi ICA, za ich záslužnú medzinárodnú prácu.

Pre účastníkov konferencie hostitelia pripravili zaujímavú exkurziu do ned'alekého Riggisbergu, kde sme mali možnosť navštíviť textilnú reštaurátorskú školu, textilné múzeum a knižnicu, ako aj archív Základiny Abegg. Múzeum patrí medzi najväčšie textilné múzeá na svete. Vzniklo zo súkromnej zbierky a sú v ňom uložené okrem textílií zo staroveku a stredoveku aj rôzne úžitkové a umelecké

predmety z celého sveta. Podľa riaditeľa základiny patria medzi organizácie, ktoré nepoznajú finančné problémy. Na ich reštaurátorskej škole môžu študovať záujemci z celého sveta a ako zdôraznil, medzi absolventami sú aj študenti z postkomunistických štátov. Reštaurátorské dielne sú vybavené najmodernejšou technológiou, nechýbajú vákuové stoly a ďalšie špičkové technologické vymoženosti. V skladoch sú pater-nosterové regále, ovládané počítačmi. Samozrejme, dodržiavanie presných parametrov úschovy, vlhkosti, teploty zabezpečujú tiež počítače. Aj knižnica Základiny je prístupná verejnosti. V čase našej návštevy vo výstavných priestoroch, okrem stálej expozície, bola výstava textílií s kvetinovými motívmi, ktorá fascinovala určite nielen ženskú časť návštevníkov. Organizátorom podujatia - našim švajčiarskym kolegom patrí naša vďaka. Celá akcia bola pripravená perfektne v súlade so švajčiarskou precíznosťou.

Dr. Veronika Nováková

Švajčiarsky federálny archív v Berne

Sprievodnou akciou Európskeho summitu archívárov boli oslavy 200.

výročia vzniku Federálneho archívu v Berne. Archív sa nachádza blízko

historického jadra a je umiestnený v účelovej budove postavenej v roku 1890. Zmodernizovaná bola v roku 1990. V súčasnosti je tu uložených 36 km materiálu. Ročný prírastok je okolo 1600 bm. Vďaka radikálnej modernizácii a prestavbe skladových priestorov, plná klimatizácia a posuvné regále, ako aj špeciálne kontajnerové regále na úschovu mikrofilmov sú v tomto archíve samozrejmosťou. Medzi novovytvorené priestory patrí v podkroví budovy reštaurátorská dielňa, ktorá prvým dojmom pre svoje moderné riešenie pôsobí skôr ako botanická záhrada. V bádateľni archívu, ktorá je umiestnená na prízemí, je len 25 miest. Osobitné priestory sú však vytvorené pre bádanie audiovizuálnych a mikrografických dokumentov. Okrem tradičných archívnych pomôcok bádateľa majú k dispozícii aj kartotečnú evidenciu, uloženú na pater-nosterových regáloch, ovládaných pomocou počítača a samozrejme programy pre vyhľadávanie. Keďže v čase našej návštevy sa konali už spomínané oslavy, pre účastníkov boli pripravené publikácie o činnosti archívu a archivárov. V rámci osláv bola otvorená aj výstava pod názvom Hľadanie stôp, venovaná špeciálne problémom imigrácie a emigrácie. Na prízemí budovy sú vytvorené priestory pre výstavu, kde okrem moderných výstavných panelov archivári

uplatnili aj vlastnú fantáziu, keďže pri predelení výstavných priestorov netradične pe tieto účely použili archívne krabice. Priemerný vek pracovníkov archívu je len niečo nad 30 rokov. O ich tvorivom prístupe k práci svedčí aj publikácia vydaná k 200. výročiu archívu. Nie je to tradičná publikácia predstavujúca archív, také už boli vydané v minulosti niekoľkokrát, ale je to literárne dielo pracovníkov - archivárov Federálneho archívu a samozrejme priaznivcov archívu. Obsahuje množstvo poviedok, fejtónov zo života archívu.

Po prehliadke archívu boli zahájené oficiálne oslavy. Slávnostnej ceremónie sa zúčastnila Ruth Dreifussová, federálna ministerka vnútra, ktorá vo svojom príspevku vysoko hodnotila prácu archivárov. Oslavy sa zúčastnili aj konzulárni zástupcovia jednotlivých okolitých štátov. Po vystúpení ministerky vnútra slávnostný príhovor mal Erik Norberg, riaditeľ Švédskeho národného archívu, šéfkordinátor Európskeho programu ICA. Hovoril o prínose švajčiarskych archivárov pre medzinárodnú organizáciu. Mnohí z nich pôsobili a pôsobia v odborných komisiách, pracujúcich pri ICA. O spolupráci archívu a historickej society rozprávala čestná profesorka Univerzity v Berne Beatrix Mesmerová. Zdôraznila, že pracovníci

archívu nielen odborne radia bádateľom, ale sami sú tvorcami pramenných edícií, ktoré majú neoceniteľnú hodnotu pre historikov. Medzi jednotlivými slávnostnými príhovormi boli zaradené skladby z vážnej hudby, podávané modernou formou. Najnetradičnejšie vyznela skladba Wiliama Tella od Rossiniho, podaná v country-štýle, a

samozrejme aj takto prispela k výbornej atmosfére, ktorá vládla všade na týchto oslavách. Netradičný prístup našich švajčiarskych kolegov k oslavám môže byť podnetom aj pre nás a pre našich archívárov, aby pripravili akcie, ktoré budú zároveň potešením nielen pre pozvaných hostí, ale aj pre organizátorov.

Dr. Veronika Nováková

Budova Švajčiarskeho federálneho archívu v Berne

Zhromaždenie Spoločnosti maďarských archívárov

V dňoch 25. - 27. mája 1998 sa konalo pravidelné zhromaždenie Spoločnosti maďarských archívárov v letovisku Gárdony. Zhromaždenia sa zúčastnil rekordný počet účastníkov, t.j. 300 osôb. Zo zahraničia sa prezentovali spoločnosti archívárov z Holandska, Chorvátska, Nemecka, Poľska, Rakúska, Slovenska, Slovinska a Ukrajiny.

Hlavnou témou podujatia bolo bilancovanie stavu archívnictva tri roky po schválení nového zákona o archívnictve, rozšírené o skúsenosti z jednotlivých činností archívov od roku 1980 až po súčasnosť. Prednášky boli orientované na predarchívnu starostlivosť osobitne v župných archívoch a osobitne v Krajinskom archíve v Budapešti.

Jedna samostatná prednáška bola venovaná službám poskytovaným bádateľom a problémom pri vybavovaní správnej agendy.

Uskutočnilo sa fórum s predstaviteľmi ministerstva kultúry o stave príprav vydávania vzorového spisového poriadku pre ústredné orgány. Poznámam, že na vypracovanie tohoto poriadku pre vládu a jednotlivé rezorty bolo vydané vládne nariadenie.

Pomerne veľký priestor bol poskytnutý na tému financovania župných archívov a otázkam preradenia archívárov zo skupiny verejných zamestnancov /közalkalmazott/ do skupiny štátnych zamestnancov /köztisztviselő/.

Horeuvedené hlavné témy v mnohých aspektoch sa týkali a podobali problémom, s ktorými sa stretávame aj my po roku 1990, a to predovšetkým v oblasti predarchívnej starostlivosti. Širšie sa obsahu prednášok preto nebudem venovať. Skôr by som chcela informovať našu archívársku obec o tom, čo som sa dozvedela z kontextu prednášok, diskusií a z osobných konzultácií s kolegami. Budú to informácie o vzniku nového odborného orgánu a informácie o úspechu v oblasti starostlivosti o archívárov.

V máji 1998 bolo zriadené na základe nariadenia ministra kultúry Kolégium archívárov /Levéltári kollégium/. Má 7 členov, z ktorých 3 sú menovaní a 4 delegovaní z archívov a zo spoločností archívárov. Predsedom je vždy osoba riaditeľa Krajinského archívu v Budapešti. Úlohou Kolégia je pôsobenie vo všetkých odborných oblastiach, posudzovanie odborných úloh a čo nie je

zanedbateľné, k výkonu svojej činnosti disponuje finančnými prostriedkami v ročnom objeme 70-80 miliónov forintov. Z týchto financií je možné získať príspevky na vykonávanie rôznych odborných činností v rámci konkurzných konaní, ktoré vyhlasuje Kolégium. Prvé konkurzné konanie sa plánuje vyhlásiť na tému: Záchrana ohrozených dokumentov v archívoch.

Druhá oblasť, ku ktorej v rámci diskusie odznelo veľa pripomienok ale aj požiadaviek, bola oblasť **rozširovania** siete regionálnych reštaurátorských dielní /zámerne som zdôraznila slovo „rozširovanie“, nás totiž čaká ešte len **vybudovanie** siete regionálnych reštaurátorských dielní/. V Maďarsku sa v súčasnosti venuje výchove reštaurátorov Széchényiho knižnica v Budapešti, v odbore reštaurátor kníh a papiera. V tomto roku by malo ukončiť trojročné štúdium 15 poslucháčov. Na výchovnú činnosť, ako aj na rozšírenie výchovnej činnosti i na

samotné reštaurovanie dokumentov je možné získať financie aj z fondu národnej kultúry, v rámci konkurzných konaní.

No a v neposlednom rade stojí za zmienku aj tá skutočnosť, že naši kolegovia presadili, aby ich práca so zdraviu škodlivým archívnym materiálom bola kompenzovaná aspoň finančne. Mesačne táto suma činí 13 tisíc forintov. Podľa ich vyjadrenia nebolo ľahké presadiť sa v tejto veci, hoci pozitívne laboratórne výsledky zo vzoriek depotov a priestorov archívov hovorili za nich. Nakoniec však štvorročné úsilie bolo korunované úspechom.

Toto stretnutie archivárov tiež prispelo k poznaniu úspechov i starostí archivárov nášho regiónu. Riešenie odborných problémov v niektorých oblastiach sa zhoduje, v niektorých sa líši, no v každom prípade všetky stretnutia a výmeny skúseností či už v zahraničí, alebo na domácej pôde sú osožné i potrebné.

Mgr. Beatrix Sinková

Štátny oblastný archív v Bratislave

Štátny okresný archív v Trenčíne

Štátny okresný archív /ŠOKA/ v Trenčíne spravuje archívne fondy bývalých okresných archivov v Trenčíne, Novom Meste n.V. a Mestského archívu v Trenčíne. Vznikol realizáciou vládneho nariadenia č. 36/1960 Zb. o územnej a administratívnej reorganizácii štátnej správy v Československu.

Základ dnešného okresného archívu tvorí *Trenčiansky mestský archív*, ktorý bol pokračovateľom *Archívu slobodného kráľovského mesta Trenčína*. Vo svojej správe má písomnosti od 14. storočia.

O uloženie spisového materiálu sa od polovice 18. storočia staral mestský notár, neskôr pisár a kancelista.

Ani v nasledujúcich rokoch mesto nemalo samostatného archívára. O usporiadanie písomností sa podľa potreby starali zamestnanci magistrátu, ktorým za to vyplácali odmenu /František Pulmann, Konštantín Pernecký/.

Od roku 1907 sa v Trenčíne uvažovalo o výstavbe „kultúrneho paláca“, kde mali byť okrem spoločenských a klubových priestorov umiestnené: múzeum, archív a knižnica. Plány zmarila prvá svetová vojna.

Ani po vzniku Československej republiky v r.1918 neprešla starostlivosť o archív na archívára; za menšiu odmenu ju zverili niektorému zo zamestnancov mesta. Keďže v archíve uskladňovala polícia zhabané veci a chodili doň nepovolani ľudia, nariadil mešťanosta Cyril Svoboda policajnému úradu, aby všetky predmety, ktoré tam nepatria, bezodkladne z neho odniesli. V mimopraconom čase ho mala usporiadať zapisovateľka Gizela Čerňanská s kancelárskym sluhom Štefanom Capákom. Ako dôvod tohto rozhodnutia mešťanosta uvádza: „*mestský archív je ešte z predválečnej doby v tom najväčšom neporiadku, takže potrebné*

listiny len s veľkým a zdĺhavým hľadanim možno vynajdiť“.

20. marca 1928 vyplnil dotazník o archíve pre štátneho inšpektora archívov a knižníc na Slovensku prof. Václava Chaloupeckého rektor Jozef Branecký. Zrejme jediný jeho znalec. Archív bol v tom čase vo dvoch miestnostiach na prvom poschodí *mestského domu* a za 720 Kč ročnej odmeny ho spravoval mestský oficiál Adam Vutšák.

Keď v rokoch 1933 - 1934 postavili novú radnicu, umiestnili archív v jej suterénnych piestoroch. Správu archívu zverila mestská rada kontrolórovi dávok Deziderovi Rybárovi, ktorý mal od 1. októbra 1936 nad ním dozor za odmenu 60 Kč mesačne.

5.4.1944 navštívil archív mesta Trenčína prof. Branislav Varsik, štátny inšpektor archívov a knižníc. O prieskume podal správu prezídiu Ministerstva školstva a národnej osvety v Bratislave a kópiu zaslal na vedomie *mestskému úradu*. Z pôvodných štyroch suterénnych miestností muselo mesto časť uvoľniť pre hlásnu a výstražnú službu MNO. Archívny materiál z 18. - 20. storočia sa preto sťahoval na prvé poschodie do bývalej obytnej časti *mestského domu*. Dlážka v jednej miestnosti nevydržala ťarchu materiálu a začala sa prepadať, preto archívne dokumenty premiestnili na

prízemie *Župného domu*. Najstaršie dokumenty ostali nedotknuté v suteréne, vo zvláštnych skriniaach s priečkami. Napriek tomu, že nové piestory vyhovovali z archívneho hľadiska a dokumenty boli riadne uložené, prof. Varsik energicky nalichal na presťahovaní písomností zo *Župného domu* späť do miestností uvoľnených vojskom.

Až 1. marca 1952 dostalo mesto prvého *systemizovaného archívára*. Tento dátum treba považovať za začiatok profesionálnej archívnej činnosti v Trenčíne. Dr. Vojtech Štibraný bol do funkcie mestského archívára pridelený výmerom KNV v Bratislave, nepridelili mu však žiadne priestory. Písomnosti ležali nahromadené vo vlhkých miestnostiach suterénu budovy MNV. Rada MNV vyriešila túto záležitosť tak, že na archívne účely vyčlenila dve miestnosti cukrárne pod mestskou vežou, kde bola pracovňa s príručnou knižnicou. Len čo sa začali archívne fondy sústreďovať do pridelených depozitárov, triediť, skartovať a usporadúvať, začal činnosť archívu komplikovať nedostatok priestorov. Preto zostal v suteréne budovy uložený účtovný materiál *Mestského úradu v Trenčíne*, ktorý bol 13. apríla 1985 scelený s fondom až v nových priestoroch účelovej budovy archívu na Kožušníckej ulici.

1. februára 1954 nastúpil do mestského archívu Peter Štibráný. Dr. Vojtech Štibráný prevzal vedenie pobočky býv. *Krajského archívu v Trenčíne*, ktorú pričlenili k *Štátnemu archívu v Bratislave*. Fondy pobočky sa rozrástli v roku 1956, zlúčením s časťou trenčianskej pobočky *pôdohospodárskeho archívu*. V roku 1961 pobočku zrušili a celú ju presťahovali do Nítry. Do uvoľnených priestorov na 1. poschodí budovy *Okresného vlastivedného múzea* /dnes Trenčianskeho múzea v Trenčíne/ sa po územnej reorganizácii nastahoval *Okresný archív v Trenčíne*, ktorý vznikol zlúčením *Mestského archívu v Trenčíne a okresných archívov* v Novom Meste n.V. a Trenčíne. Až do apríla 1974 viedol okresný archív Peter Štibráný.

V bývalých okresných archívoch v Trenčíne a Novom Meste n.V. /1953-1960/ pracovali: Alexander Pockody, dr. Vojtech Tvrď a Alexander Zrebený. Po roku 1960: Alexander Zrebený, JUDr. Štefan Kormuth, Rudolf Samuel a ďalší.

Nalichavý problém nedostatku priestorov sa ONV v Trenčíne nepodarilo vyriešiť ani v roku 1973, keď archívu prideliť budovu v *Zamarovciach*. Získané priestory sčasti adaptovali na pracovňu a študovňu a sčasti na depozitáre, do ktorých sústredili archívne fondy a knižnicu z bývalého pracoviska v budove MsNV v Trenčíne. V roku 1974 umiestnili

do pivničných miestností archívny fond *Okresného úradu v Trenčíne*, ktorý archívári spracovali a sprístupnili formou inventára a katalógu už v rokoch 1958 a 1962.

Od roku 1966, keď tento fond vystaňovali z priestorov archívu na Palackého ulici /dnes budova Jednoty/ do telocvične bývalej učňovskej školy /pri synagóge/, boli dokumenty, ktoré bádatelia vyhľadávali, neprístupné. Situáciu skomplikovalo aj to, že časť presťahovaných dokumentov ležala na hromadách, čo zapríčinilo, že fond sa pomiešal a spisy sa vysypali z archívnych škatúl. V takomto narušenom stave archívne dokumenty *okresného úradu a notariátov* Trenčianskeho okresu umiestnili do pivničných priestorov pracoviska archívu v *Zamarovciach*. Klimatické podmienky úschovy sa nezlepšili ani inštaláciou akumulčných kachlí. Priemerná vlhkosť dosahovala 93 % a škatule napadla pleseň. V takýchto tmavých, vlhkých priestoroch s charakteristickým plesňovým zápachom sa v preplnených regáloch nedalo s archívnym materiálom vôbec manipulovať. Fondy sa triedili a usporadúvali na dvore pracoviska, čím podliehali vplyvu počasia. Náročná práca v zdravotne škodlivom prostredí mala aj svoje následky - dve archívárky dostali ekzém.

Po roztriedení a usporiadaní písomností sa v roku 1977 uskutočnila *celková reinventarizácia* archívneho fondu. Okresný úrad v Trenčíne tak znovu sprístupnil najdôležitejšie dokumenty na štúdium politických dejín do roku 1945.

Priestorové rezervy oboch pracovísk archívu - v *Zamarovciach*, aj v budove dnešného *Trenčianskeho múzea*, boli vyčerpané. Navyiac nezodpovedali ani podmienkam o spôsobe ochrany, ani spoločenskému záujmu na využívanie kultúrneho dedičstva. Nevyhovovali ani súdobým potrebám archívu, kde narastali požiadavky na preberanie, odborné spracovanie a trvalé uloženie archívneho materiálu.

Fyzický stav uložených archívnych fondov, najmä v prenajatých priestoroch budovy múzea, kde od roku 1960 bola *centrála archívu*, sa vplyvom stálej nadmernej vlhkosti múrov pod hradnou skalou tak zhoršil, že sa v blízkej budúcnosti mohol očakávať ich zánik. Dislokácia pracovísk a depozitárov neumožňovala okamžité poskytovanie archívnych retrospektívnych informácií, znižovala zároveň aj mieru bezpečnosti uloženia písomností. Zvýšené prevádzkové náklady nezodpovedali z ekonomického hľadiska trendu efektívnosti. Kapacitné a technické dôvody brzdili rozsah činnosti vymedzených archívu zákonom SNR č.

149/1975 Zb. Požiadavka na vybudovanie vhodných prevádzkových a úložných priestorov takej kapacity, ktorá by okrem okamžitého uloženia súborov archívnych dokumentov umožnila aj ďalšie preberanie dokumentov od ich pôvodcov v priebehu budúcich 20 - 30 rokov, bola najdôležitejším dôvodom na realizáciu účelovej budovy *Štátneho okresného archívu v Trenčíne*.

Výstavbou dvoch zo šiestich stavieb archívneho areálu /1982-1985/ sa začala nová etapa vo vývoji archívu. Vytvorila optimálne pracovné podmienky na rozvoj odbornej činnosti archívu a poskytuje nové možnosti na využívanie archívneho bohatstva. Veľkorysá koncepcia projektu zaraďuje budovy archívu medzi atypické stavby archívov /pavilónové riešenie/, ktoré v konečnom štádiu vytvoria architektonicko - urbanistický celok spĺňajúci svoj účel nielen zo stránky prevádzkovej, ale aj estetickej.

Mimoriadny prílív nových prírastkov od zanikajúcich, či zreorganizovaných inštitúcií po roku 1990, postavil archív a jeho zamestnancov pred staronový problém nedostatku ukladacích priestorov.

V depote sa využíva každé voľné miesto. Členené priečelie, projektované proti unikaniu slnečného svetla, umožnilo rozmiestniť kovové regále aj vo výklenkoch. Manipulačné priestory a

chodba v prevádzkovej časti budovy po umiestnení regálov síce nahradzujú úložné priestory, ale problémy sú so spracúvaným materiálom - niet voľného miesta na jeho rozloženie. Pisomnosti sa potom rozkladajú po dlážke a nie na police regálov.

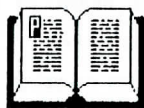
Od marca 1991 sústreďuje archív prírastky archívnych dokumentov do prenajatých priestorov bývalého podnikového archívu *Konštrukty* v *Lieskovci* (okr. Ilava).

Kapacita ukladacích priestorov /z celkovej úložnej plochy 888 metrov ostáva v súčasnosti už len 160/ núti Okresný úrad v Trenčíne, ako zriaďovateľa ŠOKA v Trenčíne, aby vyvíjal maximálnu snahu o

opätovné získanie účelovej budovy archívu a pozemku do majetku štátu. Prístavba ďalšieho depotu je alfou a omegou bezproblémovej akvizičnej činnosti archívu na prahu tretieho tisícročia.

Priestorové zabezpečenie vždy patrilo medzi najzávažnejšie problémy trenčianskeho archívu. Jeho história je vlastne históriou nepestajného sťahovania. Starostlivosť minulých, známych i neznámych, ako aj mnohých nemenovaných a súčasných archivárov o nesmierne kultúrne bohatstvo je obdivuhodná. Bez ich entuziazmu, svedomitosti, nesmienej trpezlivosti a pracovnej obetavosti by sa táto zmysluplná činnosť nemohla rozvíjať.

Danica Hlaváčová

KNIŽNÉ NOVINKY

Uhorskai, P. a kol.: *Evanjelci v dejinách slovenskej kultúry 1,2.* Tranoscius, a.s. Liptovský Mikuláš 1997, 400 s.

Evanjelická cirkev doposiaľ pomerne málo venovala pozornosť systematickému

výskumu svojej histórie. Túto skutočnosť priznáva aj hlavná vedecká redaktorka here

spomenutého diela - Doc. Tkáčiková. Komplexné dejiny nevyšli už od roku 1935, kedy vyšli torzovité Dejiny reformácie na Slovensku od Jána Kvačalu. Kniha Evanjelici v dejinách slovenskej kultúry, formou biografického slovníka, približuje biografické daje o osobnostiach, ktoré sú konfesionálnou príslušnosťou

spojenou s prácou v evanjelickej cirkvi, resp. s aktívnym prihlásením sa k tejto cirkvi. Ide o 755 osôb. Biografický slovník však zďaleka nechce byť vyčerpávajúcim dielom, skôr impulzom k ďalšej biografickej práci na tomto poli. Distribuuje ju Transcius, a.s. Tranovského 1, 031 01 Liptovský Mikuláš.

Švorc, P. a kol.: Sprievodca po historickom Prešove. Prešov 1997, 116 s.

Kniha veľmi prítlačlivou i keď stručnou formou zoznamuje s históriou Prešova, s menami prešovských richtárov, modifikáciou erbu a potom prevádza svojho čitateľa po uliciach mesta. Jednotlivé budovy predstavuje v historickom dani a s osobnosťami, ktoré v nich žili a tvorili. Bola vydaná v

n niekoľkých jazykových mutáciách. Odporúčame ju aj širšiemu kruhu odborníkov, keďže množstvo farebných fotografií, máp, dobových obrázkov si už získalo študujúcu mládež. Knihu možno naozaj funkčne využiť pri výuke regionálnych dejín.

Spišskí historici tradične vo svojich dielňach vytvorili niekoľko hodnotných regionálnych publikácií:

- Chalupecký, I.: Dejiny Vrbova. Vrbov 1996, 156 s.
- kol.: Ihľany. Ihľany 1997, s.80
- Roth, P. a kol.: Z dejín obce Jánovce /Čenčice - Jánovce - Machalovce/. J8novce 1997, 64 s.
- Kollárová, Z.: Podhorany 1297 - 1997. Podhorany 1997, 40 s.
- kol.: Toporec. Toporec 1997. 62 s.

Drobné regionálne publikácie spĺňajú obsahom všetky požiadavky, ktoré sú kladené na podobné knižky. Sú určené predovšetkým obyvateľom obcí, ktorí sa prístupnou formou môžu zoznámiť s históriou svojej obce. Cenné je to, že obyvatelia Spiša prenechávajú písanie

svojich dejín odborníkom - historikom, archivárom, resp. múzejníkom. Publikácia o Toporci čerpá z knihy - Kobialka, H.: Erinnerung an eine Ferne Heimat. Chronik der Zipser Gemeinde Toppertz. Stuttgart 1996, 234 s. a je doplnená aktuálnymi informáciami zo života obce.

Zuzana Kollárová

Z pamätníka

N a h r á v a n i e

S umiestnením Okresného archívu v Rožňave sme mali už dlhšie problémy. Archívne materiály boli uložené na niekoľkých miestach. V Revúcej, na okresnom národnom výbore, v kaštieli v Betliari a aj inde. Akosi sa s tým nevedelo pohnúť. Riaditeľ archívu bol slušný, pracovitý, ale hrozne mäkký človek, ktorý pre archív nevedel potrebné vykonať. Ako by sa bol bál. Býval v Betliari a stav mu akoby vyhovoval.

V známom zložení cestovali sme za vedúcim odborom pre veci vnútorné Dr. J., aby sme s tým konečne niečo vykonali. O tom, že za ním pricestujeme do Rožňavy sme sa s ním dohodli na Povereníctve vnútra, kde bol na porade. Určili sme si aj termín, tak sme predpokladali, že nás bude čakať.

Keď sme prišli do Rožňavy, na ONV nebol, ale poradili nám, že je na porade matrikárov v rekreačnom zariadení. Žiadny

odkaz vraj pre nás nenechal. Keďže sme boli dohovorení a nechceli sme, aby naša cesta bola zbytočná, vybrali sme sa za ním tam.

V stredisku sme ho našli a keďže nemal práve s matrikármi program, zvolil, že bude s nami rokovať a súhlasí, aby náš vzájomný rozhovor sme si natočili na magnetofónovú pásku.

Pisateľ tohoto príspevku mal pripravené naše pripomienky, otázky ako chce ONV tento problém riešiť a návrhy na opatrenia. Náš vodič, ktorý nám robil súčasne aj technika, pripravil magnetofón na záznam, vyskúšal či funguje magnetofón cez mikrofón a dal nám znamenie, že môžeme začať s rozhovorom. Pri mojej úvodnej reči a po vyjadrení súhlasu, aby sme mohli záznam vykonať, zhaslo svetlo. Bez elektrickej energie nedalo sa nič robiť. Bolo nám oznámené, že celé Dedinky sú bez prúdu. Upozornili sme ich na to, že susedná budova je osvetlená a že záznam môžeme vykonať tam. Povedali nám, že susedia majú agregát len na núdzové svetlo. To pre nás nebolo využiteľné. Tmu prekonalí sviečky a tak sme sa len nezáväzne zhovárali. Keďže to bolo v zimnom čase, bolí sme z cesty celí skrehnutí. Náš Tatraplán nekúril. Ponúkli nás horúcim čajom. Vlastne grogom. Asi po hodine bolo svetlo a chceli sme v natáčaní rozhovoru pokračovať.

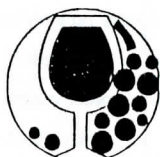
Opäť nastala tá istá situácia. Akonáhle Ovári zahlásil že môžeme začať s rozhovorom, znovu zhaslo svetlo. Akoby to bolo počarované. Šli sme zase na grog. To sa opakovalo ešte dvakrát. Bol už večer a po pracovnom čase. Nám to bolo jedno, ale vedúci zahlásil, že on veru po pracovnom čase neúraduje. Napodiv elektrina už bola a svetlo nezhasínalo. Ešte do tretice bol grog a my sme sa pobrali pokračovať v našej ceste do Košíc. Vedúci nám prisľúbil, že aj bez záznamu urobí nápravu a situáciu archívu, najmä priestorovú, vyrieši. Sľub dodržal. Archív sa po čase presťahoval do reštaurovaného kaštieľa v Brzotíne. To bol jediný prípad, keď sme s natáčaním uspeli.

Po niekoľkých rokoch bola porada vedúcich odborov pre vnútorné veci zo Slovenska na horskom hoteli na Pezinskej Babe. Po zamestnaní, pri vínečku, som sa dozvedel ako to bolo s elektrickým prúdom vtedy v Dedinkách. K tomu, aby sa prúd vypínal dal vždy pokyn Dr. J. a tak nám nahrávanie znemožňoval. Dodnes, ani len netuším, ako to zariadil, že svetlo zhaslo vždy až vtedy, keď som mal v rukách mikrofón. Bolo z toho smiechot nielen pri našom stole, ale aj u iných. Vedúci s nami zohral beťársku hru. Nevadilo. Archív bol vhodne umiestnený, zlepšilo sa jeho personálne obsadenie a prosperoval. Pokiaľ sa pamätám, viac sme už túto metódu

nevyužívali. Odišiel nám šofér, nemali sme teda technika a aj táto príhoda sa stala

všeobecne známou, nechceli sme sa dať už viackrát dobehnúť.

Jozef Chreňo

Naši jubilanti

K životnému jubileu srdečne gratulujeme a prajeme veľa zdravia, šťastia, osobných a pracovných úspechov našim kolegom:

Dr. Ján Dubovský

Štátna okresný archív v Pezinku

Dr. Jozef Šimončíč, CSc. Katedra histórie-fakulta humanistiky
Trnavskej univerzity

OSOBNOSTI

Ladislav Erdélyi

1868 - 1947

Narodil sa 2. marca 1868 v Žihárcei /okr. Šaľa/. Jeho otcom bol Ján Erdélyi, v matrike zaznačený ako roľník, jeho matka sa volala Magdaléna Üргеová. Jeho krstnými rodičmi boli Štefan Kovács a Marta Üргеová. Mladý Ladislav do elementárnej školy chodil v Žihárcei, kde v tom čase učil jeden z vynikajúcich učiteľov celého regiónu Štefan Kovács. Ladislav, určite aj pod vplyvom svojho učiteľa, študoval po základnej škole v Pannonhalme, potom na Univerzite v Pešti. V roku 1891 bol vysvätený za kňaza a roku 1892 získal titul doktora filozofie. Bol učiteľom na teologickej škole v Pannonhalme, a v roku 1899 sa stal archívárom a hlavným knihovníkom v Pannonhalme. Práca s najcennejšími prameňmi a osoba hlavného opáta

Villányiho, ktorý sám pripravoval so širším tímom dejiny k 1000. výročiu založenia opátstva, predurčili jeho ďalšiu činnosť. Po smrti Villányiho sa stal vydavateľom a hlavným autorom 12 zväzkových dejín benediktínskeho rádu v Panonhalme /A Pannonhalmi Szent Benedek rend története/ a 5 zväzkových dejín Panonhalmského opátstva /A pannonhalmi főapátság története/. Ďalšie jeho práce zamerané na raný stredovek o Uhorsku v zákonoch 11. storočia /Magyarország társadalma a 11 század törvényeiben/ a o cirkevných zemepánoch a ich poddaných /Egyházi földesúr és szolgái a középkorban/ vyšli v roku 1907. Od roku 1911 bol profesorom na univerzite v Kluži, kde mu vyšla ďalšia dvojzväzková práca z dejín vzdelanosti v Uhorsku /Magyar

müvelődés története/. Od roku 1919 bol profesorom v Segedíne a v rokoch 1936 - 1937 rektorom univerzity v Debrecíne. V roku 1938 bol ustanovený za priora, predstaveného kláštora v Zalaapáti, kde zomrel 16. augusta 1947 .

Ladislav Erdélyi napísal veľa historických diel, okrem už spomínaných je potrebné uviesť aspoň tie najdôležitejšie: Szent Imre és kora /Svätý Imrich a jeho doba /, A magyar lovagkor társadalma és müvelődése /Spoločnosť a vzdelanosť doby uhorského rytierstva/, Anonymus III.Béla jegyzője /Anonymus,

notár Belu III./, Krónikáink atyja Kézai / Kézai Otec našich kroník /, A mohácsi vész nemzetsége /Generácia mohácskej pohromy/, Magyarország törvényei Szent Istvántól Mohácsig /Zákony Uhorska od Sv. Štefana po Moháč/, A tihanyi apátság története / Dejiny Tihaňského opátstva/. Okrem uvedených diel napísal samozrejme aj ďalšie. Prevažná väčšina rukopisov jeho diel je k dispozícii v Archíve Panonhalského opátstva pri Győri.

Za matričné údaje ďakujeme pracovníkom Štátneho oblastného archívu v Nitre.

Dr. Veronika Nováková

Vydáva Spoločnosť slovenských archívárov 10 x ročne

Redakčná rada: V. Nováková, L. Vrteľ, J. Hanus, Z. Kollárová, I.Graus,
V. Hrtánková, V Morišová

Technická úprava: ŠOKA v Šali, J. Benciová

Náklad: 350 ks

Povolilo : MK SR 1472/96